

Nærings- og fiskeridepartementet
postmottak@nfd.dep.no

Vår dato 09.02.2017
Vår ref. 297-14066
Deres ref. 16/6833-1

Høringsvar angående forslag til "*Handlingsplan mot resistens mot legemidler mot lakselus*"

Sjømat Norge har mottatt Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) sitt brev av 19.12.16 om høring av Mattilsynets forslag til "*Handlingsplan mot resistens mot legemidler mot lakselus*" med forkortet høringsfrist satt til den 10. februar 2017. Herved følger våre synspunkter.

Generelle vurderinger

Generelt er Sjømat Norge av den oppfatning at planen ikke er langsiktig nok. Det må fokuseres vesentlig mer på hvordan tiltakene skal være når ikke-medikamentelle tiltak er regelen, lusemidler brukes unntaksvis, og det er lusemidler tilgjengelig som lakselusen er følsom mot. Dette er havbruksnæringens langsiktige mål, og i 2016 har næringen kommet et langt skritt nærmere målet. Det har vært en sterk reduksjon i bruken av legemidler, samtidig som mange har tatt i bruk en rekke medikament- frie tiltak. Følsomheten mot eksisterende midler har naturlig nok enda ikke endret seg i positiv retning som følge av dette.

Sjømat Norge har erfart at dagens luseforskrift, med et primært fokus på vill laksefisk og utvandningsperioder for laksesmolt, i vesentlig grad har bidratt til en fremprovosering av den resistenssituasjonen som nå eksisterer. Nødvendig legemiddelbruk for å oppfylle bestemmelsene omkring våravlusingen, har ikke bare bidratt til å framprovosere resistens, men har dessverre også bidratt til å utfordre dyrevelferden. Denne komplekse situasjonen har igjen ført til at havbruksnæringen har vært nødt til å forsere iverksettingen av flere medisinfrie tiltak før disse har blitt optimalisert og justert for å ivareta dyrevelferden på best mulig måte. Det er derfor sterkt beklagelig at de dyrevelferdsmessige aspektene, bortsett fra i noen generelle kommentarer, er fraværende i handlingsplanen.

Sjømat Norge har lenge påpekt at hensynet til forebygging av resistensutvikling hos lakselus mot legemidler mot lakselus er viktig og må prioriteres. Vi vil i den sammenheng vise til vår tilbakemelding til Mattilsynet av 4. juli i 2016, med en

rekke konkrete innspill og forslag til planen. Vi vil også vise til våre hørings svar til Mattilsynet gitt tidligere til endringer av bl.a. luseforskriften:

Fra brev av 1.12.2011 angående høring av forslag til forskrift om vinter- og våravlusning (ref Mattilsynet 2011/223667):

«§ 1 Formål

De seneste par-tre årene har bruken av legemidler for å kontrollere mengden lakselus i havbruksnæringen dessverre økt betraktelig. Gjennom havbruksnæringens nasjonale luseprosjekt og blant de enkelte selskapene er det imidlertid stort fokus på alternative tiltak som skal redusere bruken av legemidler, samtidig som lakselusens følsomhet mot de eksisterende legemidlene skal opprettholdes eller forbedres.

FHL/NSL merker seg at Mattilsynet har tatt ut hensynet til resistens fra formålet, samtidig som tiltaksgrensen er opprettholdt. Slik vi ser det vil nettopp den lave tiltaksgrensen fremtvinge en omfattende bruk av legemidler på et tidspunkt av året som for de fleste midler vil være utfordrende for følsomheten.»

og

«..er vi av den oppfatning at inntil vi har etablert tilstrekkelig med effektive ikke-medikamentelle forebyggende tiltak, vil det være fornuftig at hensynet til resistens er mer eksplisitt omtalt under formålsparagrafen. Dessuten vil det for å bevare lakselusens følsomhet for tilgjengelige legemidler være hensiktsmessig, både for Mattilsynets forvaltning og for næringen, at resistens omtales under formålet. Det er tross alt to kryssende hensyn, og vi antar at også myndighetene mener at det ved ethvert vedtak om tiltak, må foretas nøye avveininger mellom disse to hensyn.»

Fra hørings svar 29.06.2012 ad forslag til ny forskrift om bekjempelse av lakselus (ref. Mattilsynet 2001/23790):

«FHL frykter at en fast lusegrense vil føre til fokus på ikke å overskride «sperrergrensen» fremfor det systematiske arbeidet med tiltakene som er skissert ovenfor. Skjer dette, vil vi kunne se flere og trolig mindre koordinerte medikamentelle avlusinger. Det vil også være en risiko for økt frekvens av suboptimale avlusinger med redusert effekt og fare for redusert følsomhet/økt resistens.»

«1.1 Lusegrenser

I utgangspunktet mener FHL at det på kort sikt vil være uheldig å endre dagens tiltaksgrenser. Dette skyldes primært at de ikke-medikamentelle kontrolltiltakene ennå ikke kan tas i bruk i stor skala. Faste lusegrenser slik som foreslått i høringsutkastet vil derfor trolig medføre en lite ønsket økning i legemiddelbruken, med økte resistensproblemer som en langvarig negativ effekt.»

og

«3.1 Paragraf 1 Formål

Det ser ikke ut til å være noen materiell forskjell mellom formålsparagrafen i gjeldende luseforskrift og utkastet til ny luseforskrift. FHL har ingen prinsipielle innvendinger til at hensynet til resistensutvikling hos lakselus er tatt inn igjen i utkastet i forhold til det forslaget som ble sendt Fiskeri- og kystdepartementet i juni 2011.»

Resistensforebygging er viktig, men det er også viktig å huske at konsekvensen av redusert følsomhet hos lakselus mot legemidler, "bare" omfatter reduisert effekt av legemidlene i arbeidet for kontroll med forekomsten av lakselus i havbruket. Forekomsten av resistente lus har ingen andre konsekvenser, herunder ingen direkte miljømessige konsekvenser. En handlingsplan mot resistens må derfor tydeliggjøre hvordan, i den grad legemidler vil være viktige for å sikre nødvendig kontroll med lus, det kan være mulig å sørge for at effektive legemidler til enhver tid er tilgjengelig for formålet. Gjeldende regime for å sikre nødvendig kontroll med lakselus, inkludert offentlige bestemmelser, har bidratt til resistensutviklingen.

Etter vår mening er det viktig å skille mellom mål, strategier og tiltak når det gjelder kontroll med lakselus på den ene side, og mål, strategier og tiltak for å forebygge resistensutvikling mot legemidler som brukes mot lus. Det er det siste som må adresseres i handlingsplanen mot resistens, og ikke alle tiltakene som bidrar til redusert forekomst av lus i oppdrett med den begrunnelse at da brukes det så lite legemidler at sannsynligheten for resistensutvikling i særlig grad derved blir liten.

Arbeidet med optimalisering av offentlige bestemmelser om tiltak mot lus må bl.a. gjøres i forbindelse med den kommende revidering av luseforskriften. Under overskriften *Revidering av forskrifter* på side 15, er det listet opp en rekke høyst relevante temaer direkte relatert til resistensforebygging, men som del av revisjonen av luseforskriften. Sjømat Norge mener at også disse temaene må drøftes sammen med de øvrige mulige endringene i luseforskriften. På denne bakgrunn gis det ingen synspunkter fra vår side i denne høringen knyttet til kontrolltiltak mot lakselus generelt, eller til momenter som retter seg direkte inn mot resistensforebygging, men som det kan være aktuelt å gjennomføre i revidert lakselusforskrift.

Kommentarer til spesifikke punkter i utkastet til handlingsplan

Innledning og Status

Handlingsplanen viser innledningsvis til næringskomiteens innstilling nr 361 S (2014-2015), og peker på en del punkter fra innstillingen. Foreslåtte relevante tiltak er i stor grad i tråd med havbruksnæringens egen strategi og handlingsplan i forhold til håndtering av lus, og arbeidet for å minimalisere utviklingen av resistens.

Under overskriften «Definisjoner» på s 3 i handlingsplanen, vil vi påpeke at definisjonen av «Behandling mot lakselus» er forskjellig fra den definisjonen havbruksnæringen selv bruker. «Behandlinger» er vanligvis forbeholdt bruk av legemidler, mens alt annet er «tiltak» av forebyggende eller reduserende karakter. Vi tror det er viktig å endre den foreslåtte definisjonen, blant annet fordi vi ser at den kan bidra til feil og misforståelser i forbindelse med rapportering av behandling og tiltak mot lakselus.

Virkelighetsbeskrivelsen og status i forhold til legemiddelbruk som ligger til grunn for handlingsplanen er vesentlig endret i løpet av 2016. Det er så langt vi kan se all grunn til å mene at trenden med en kraftig reduksjon i bruken av legemidler til fordel for forebyggende og ikke-medikamentelle / medikamentfrie tiltak mot lus, vil fortsette. Vi ser dessuten at svært mange av de foreslåtte tiltakene i planen alt er iverksatt eller under iverksettelse, også når det gjelder tiltak som mer spesifikt dreier seg om å motvirke, og evt reversere, resistens mot eksisterende og nye legemidler. Fordi dette oppfattes å være en så markant og vesentlig endring i forutsetningene for planen, foreslår Sjømat Norge at planens status oppdateres i forhold til dette, og at handlingsplanen mot resistens gjennomgås med tanke på at den i størst mulig grad tar utgangspunkt i dagens virkelighet. Selv om havbruksnæringens hovedmål og strategi er vedvarende lave lusenivå med minimal bruk av legemidler, vil næringen alltid ha et behov for tilgang til virksomme legemidler for bruk i spesielle situasjoner. Dette er derfor også en viktig del av strategien. Fokuset når det gjelder å motvirke resistensutvikling i dagens situasjon må derfor først og fremst være på optimal bruk av nye legemidler som måtte komme, for å bidra til at en resistensutvikling går så sakte som mulig for disse. Men også på at dagens resistenssituasjon for eksisterende medikament ikke forverres.

Mål

Når det gjelder målformuleringen, er vi enige i innholdet, men vil foreslå følgende litt mer presise formulering:

Andelen lakselus som er resistente mot de relevante legemidlene, skal minimaliseres, samtidig som forekomsten av lakselus på lokalitetene holdes innenfor grenser fastsatt i lakselusforskriften.

Utviklingen på landsbasis skal måles mot resultater fra Mattilsynets overvåkingsprogram for følsomhet i 2015.

Forebyggende tiltak og behandlinger mot lakselus skal gjennomføres på en forsvarlig måte, og slik at de i størst mulig grad hindrer utviklingen av resistens.

Roller og ansvar

Om havbruksnæringen sies følgende:

«Oppdrettsnæringen som produserer fisken er ansvarlige for at driften skjer etter forsvarlige prinsipper og iht. gjeldende regelverk. Næringen er regulert gjennom en rekke forskrifter og krav. Hensyn til lusekontroll, resistensutvikling, fiskevelferd, fiskehelse og sykdom, teknologi, HMS, miljø osv. må balanseres. Det er næringen selv som må veie ulike hensyn mot hverandre, foreta forsvarlighetsvurderinger, ta beslutninger og sikre at beslutningene følges opp i virksomheten. De ansvarlige selskapene/virksomhetene må gjennom sin internkontroll kunne dokumentere hvilke vurderinger som er gjort og hvordan ansvaret i selskapet/virksomheten er fordelt.» (vår understrekning)

Vår kommentar til dette er at det også ligger et ansvar på myndighetene til å sørge for at det i praksis er mulig for pliktsubjektene å konkludere når det må gjøres avveininger mellom kryssende hensyn. Myndighetene kan ikke fastsette bestemmelser og/eller ha en forvaltningspraksis knyttet til ulike hensyn innenfor samme virksomhet som i praksis er umulig å kombinere uten å måtte fravike gjeldende bestemmelser og/eller intensjoner knyttet til ett eller flere av de kryssende hensyn. Stor produksjon av sjømat er også en statlig målsetning, og statlige myndighetsorgan kan ikke overse hensynet til slik produksjon selv om denne type målsetninger ikke er forskriftsfastsatt.

Tiltak

Oppdrettsnæringen

Figur 6 viser ikke havbruksnæringens *forventninger og ønsker*, men *planer og mål*. I dette ligger målsetningen om kontroll med og reduksjon av lusenivåene uten bruk av legemidler, men effektive legemidler skal være tilgjengelig. I praksis vil dette innebære en til to medikamentelle behandlinger per utsett, avhengig av blant annet tilgjengeligheten av nye legemidler og effekten av eksisterende legemidler. Dette prinsippet er nettopp av hensyn til å begrense legemiddelbruken, men samtidig kunne ha og benytte legemidler i spesielle eller uforutsette situasjoner.

Havbruksnæringen arbeider for å fremskaffe ny kunnskap om lakselusens biologi og reproduksjon, slik at dette blir det primære kriteriet for alle tiltak som er tenkt iverksatt. Sammen med løpende bruk av sjøtemperaturen som premiss for valg av tiltak, vil det gi en helt annet tilnærming til utfordringene enn det snevre hensyn det legges opp til i handlingsplanen når det skrives; «all behandling må derfor brukes planmessig og med rotasjon av legemidler og behandlingsmetoder for å forebygge resistensutvikling.».

Det er ikke «en grunnleggende forutsetning» for begrensning av resistensutviklingen at smittepresset holdes lavt, og at næringen inngår *sonevis forpliktende samarbeid og beredskap*. «Det totale lusestrykket må reduseres, samtidig som en tar vare på følsom lus» er en uheldig og unøyaktig beskrivelse av virkeligheten og feil tilnærming av fremtidig kontroll med lakselusnivåene i havbruksnæringen. Det som er avgjørende, er å holde vedvarende lave lusenivåer gjennom å begrense reproduksjonen til et minimum. Gjøres dette gjennom andre tiltak enn bruk av legemidler, vil lakselusens følsomhet mot fremtidige legemidler beholdes lengere. Da er det feil å «ta vare på følsom lus». Havbruksnæringen jobber heller for å hindre kontakt mellom lus og fisk, redusere lusenivåene og samle opp og destruere den lusen som har blitt eksponert mot et legemiddel eller et tiltak som potensielt kan være resistensfremkallende.

Det er feil beskrivelse av virkeligheten når det står at «Næringen vil i de nærmeste årene være i en overgangsfase mellom hovedvekt på medikamentell behandling av lus til i hovedvekt bruk av andre tiltak.». En oversikt over alle tiltak tilgjengelig og bruken av disse viser at overgangen fra legemidler til medisinfrie tiltak startet allerede i 2015 på deler av Vestlandet. Denne utviklingen fortsatte i 2016, med en formidabel kapasitetsoppbygging av forebyggende og reduserende medisinfrie tiltak. Selv om nedgangen ikke er tydelig for alle legemidler, er den relative bruken sterkt redusert.

Havbruksnæringen har i samarbeid med, og finansiert av FHF, allerede prosjekter i gang som vil utarbeide manualer for beste praksis for ulike medisinfrie tiltak. Håndbøker og tilsvarende vil være tilgjengelig våren 2017 (Se for eksempel FHF prosjekt 901296).

De tiltak som handlingsplanen anbefaler (side 12) bør fjernes. Arbeidet med de fleste av disse punktene er kommet vesentlig lenger enn det ordlyden gir inntrykk av. En rekke av punktene vil være «utgått på dato» når planen er ferdig.

Dyrehelsepersonell

Teksten under denne overskriften er en blanding av beskrivelse av forpliktelser i henhold til gjeldende regelverk, men også synspunkter fra Mattilsynets side. Sjømat Norge viser til at Mattilsynet legger vekt på *et tett samarbeid mellom oppdrettsnæringen, dyrehelsepersonell, offentlig forvaltere og forskningsmiljøer* når det gjelder oppfølgingen av tiltaksplanen. Vi regner med at avklaringer av dyrehelsepersonellens rolle og plikter i lys av denne handlingsplanen blir tema innenfor dette viktige samarbeidet.

B Forvaltningsrettede tiltak

Sjømat Norge ønsker å presisere at myndighetene har en forpliktelse til å legge til rette for at det faktisk finnes handlingsrom for aktørene til å kunne gjøre avveininger mellom kryssende hensyn som muliggjør en optimalisering der sjømatproduksjonen i seg selv også kan hensyntas. Se kommentar under *Roller og ansvar*.

Virkemiddelbruk

Sjømat Norge har ingen kommentarer til oversikten over virkemidler som kan komme til anvendelse, men ønsker i oppfølgingen av handlingsplanen, å komme tilbake til hvordan disse brukes i den løpende forvaltning.

C Forskningsrettede tiltak

Sjømat Norge mener beskrivelsen av finansieringen av forskningen er for sjablongmessig. Det må påpekes at næringen selv direkte eller indirekte gjennom avgifter til FHF, står for det aller vesentligste bidraget til forskningen og utvikling i denne forbindelse. Sjømat Norge støtter forslaget om at Regjeringen vurderer øremerkede midler for en forskningsdugnad i en fem-årsperiode.

Anbefalinger og forutsetninger for vellykket gjennomføring

Det viktigste og helt avgjørende for valg og resultater av tiltak mot resistens som er anført i dette avsnittet er at det må: «... skje et tett samarbeid mellom oppdrettsnæringen, dyrehelsepersonell, offentlig forvaltere og forskningsmiljøer. Det kreves bred enighet om målet og alle involverte parter må dra i samme retning.» Det som er anført i de fem punktene i dette avsnittet, anses derfor å være innspill og forslag som må være temaer blant flere i samarbeidet som Mattilsynet har lagt vekt på i sitatet over.

Med vennlig hilsen
Sjømat Norge

Direktør Miljø og helse
Sjømat Norge

